

Araştırma Makalesi/Research Article

Türkiye’de Tarihçilik ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*

Ümmügülsüm Candeğer*

(ORCID: 0000-0002-6717-9311)

Makale Gönderim Tarihi

04.07.2023

Makale Kabul Tarihi

30.04.2023

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Candeğer, Ü., “Türkiye’de Tarihçilik ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/2 (Eylül 2023): 1156-1194.

APA: Candeğer, Ü. (2023). Türkiye’de Tarihçilik ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 1156-1194.

Öz

Tarihçilik tarih incelemeleri yapma işi şeklinde tanımlanmaktadır. Tarih felsefesinin konuları arasında bulunan tarihçilik meselesi ve tarihin bir bilim olup olmadığı konusu hala tartışılan bir konudur. Tarihçilik ile ilgili ilk olarak düşünülmeye gereken ise tarih yazıcılığıdır. Batıda tarih yazıcılığı konusu geleneksel olarak Herodotos ve Thukydides ile Eski Yunan’a; Livius, Tacitus ve Plutarkhos ile de Roma İmparatorluğu’na kadar uzanır. İslami gelenekte ise tarihçilik daha çok biyografik çalışmalar şeklinde başlamıştır.

Bu araştırmada yükseköğretim kurumlarında lisansüstü eğitim kapsamında hazırlanmış olan tezler üzerinden tarihçilik ile ilgili bir inceleme yapılmıştır.

---

* Bu çalışma özet metin ve sözlü bildiri olarak VII. Tarih Eğitimi Sempozyumunda (17-19 Eylül 2021) sunulmuştur.

* Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, gcandeger@gmail.com.

Assoc. Prof. Dr., Osmaniye Korkut Ata University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Turkey.

Çalışma doküman inceleme ve tarama yöntemiyle ele alınmıştır. Çalışmanın sınırları ise Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan taramada elde edilen tamamlanmış olan ve tarihçilik konusunu ele alan yüksek lisans ve doktora tezleridir. Konuyla ilgili ilk çalışma 1996 yılında son çalışma ise 2019 yılında yapılmıştır. Ulusal Tez Merkezi’nde bu tarihler arasında tarihçilik ile ilgili bulunan 19 tez incelemeye tabi tutulmuştur. Ancak 2006 yılı öncesindeki tezlerin bir kısmının Yükseköğretim Kurulu tarafından lisansüstü tezlerin sisteme yüklenmesi ile ilgili bir zorunluluk getirilmediği için sisteme yüklenmediği saptanmıştır. Bu tezler TUBES üzerinden temin edilerek incelemeye dahil edilmiştir.

Çalışmada ele alınan problem tarihçilik ile ilgili lisansüstü tezlerde bahsi geçen amaç ya da problem durumuna sonuç bölümünde ulaşıp ulaşılamadığı ve kendisinden önce konuyla ilgili lisansüstü çalışmalara atıf yapıp yapılmadığı şeklindedir. Bununla lisansüstü tezlerin amacına ne kadar ulaşabildiği ve kendisinden sonraki çalışmaları ne kadar etkilediği sonucuna ulaşmaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'de Tarihçilik, Lisansüstü Tezler, Tarih Yazımı

Analysis of Graduate Theses on Historiography in Türkiye

Abstract

Historiography is defined as the work of making historical studies. The issue of historiography, which is among the subjects of the philosophy of history, and whether history is a science or not is still a controversial issue. The first thing to consider about history is historiography. In the West, the subject of historiography traditionally belongs to Ancient Greece with Herodotus and Thucydides; It goes back to the Roman Empire with Livy, Tacitus and Plutarch. In the Islamic tradition, historiography began mostly in the form of biographical studies.

In this research, an examination of historiography was made through the theses prepared within the scope of postgraduate education in higher education institutions. The study was handled by document review and scanning method. The limits of the study are the completed master's and doctoral theses, which were obtained during the survey conducted in the National Thesis Center of the Council of Higher Education and which deal with the subject of historiography. The first study on the subject was carried out in 1996 and the last study in 2019. In the National Thesis Center, 19 theses related to historiography were examined between these dates. However, it was determined that some of the theses before 2006 were not uploaded to the system because the Council of Higher Education did not impose an obligation

to upload graduate theses to the system. These theses were obtained from TUBES and included in the review.

The problem addressed in the study is whether the purpose or problem situation mentioned in the postgraduate theses on historiography can be reached in the conclusion part and whether there are references to the postgraduate studies on the subject before it. With this, it is to reach the conclusion that how far the postgraduate theses can reach their purpose and how much they affect the next studies.

Keywords: Historiography in Turkey, Graduate Theses, Historiography

Giriş

Tarih insanların geçmişte yaşadığı her şeyi konu olarak içine almaktadır. Bunun bir bilim olarak ele alınması ise dönemlere göre verilen eserlerin özellikleri üzerinden çıkarımlarda bulunmak şeklinde olmuştur. Geçmişte tarih yazıcılığı ve tarih düşüncesi farklı süreçlerden geçmiştir. Tarih düşüncesinin geçirdiği aşamalar Efsane, Grek, Roma, Yahudi, Hristiyanî, İslamî ve Aydınlanmacı şeklinde sıralanabilir. Efsaneler kaynağı belli olmayan sözlü kültürel aktarımla, nesilden nesile aktarılan anlatı geleneği olarak gelmiştir. Efsanelerde tanrı motifi üzerinden, aslında kabul gören insan modeli ortaya konmaya çalışılmıştır. Grek-Roma tarih düşüncesi ile tarih tanrılarının tarihinden çıkıp insanın tarihine dönüşmüştür. Bu iki gelenek birbiriyle iç içe geçmiştir. Bu dönemde efsaneden tarihe geçişi tarihin babası olarak nitelendirilen Herodotos ve bilimsel tarih yazıcılığının ilk örneklerini veren Thukydides'in eserlerinde bulmak mümkündür. Bu yazarların eserlerinde efsanenin tarih yazımı içine çekilmesi, tanrısal güçlerin yanı sıra normal insanlardan da bahsedilmesi önemli bir aşamadır¹. Roma tarih yazıcılığında ise Livius, Tacitus ve Plutarkhos geleneksel tarih yazıcıları olarak ön plana çıkmaktadır².

¹ Necmettin Alkan, "Efsaneden Aydınlanmacı Geleneğe Tarih Düşüncesi", *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih yazımı için Çağdaş Bir Metodoloji*, Ed. Ahmet Şimşek, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2019, s. 4.

² Salih Özbaran, *Tarih, Tarihçi ve Toplum*, İstanbul 1997'den aktaran Ayten Kiriş, *Tarih Eğitimi ve Tarihçilik Mesleği: Lise Tarih Derslerinde Yazma Becerilerinin Kullanılması ve Geliştirilmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009, s. 10.

Yahudi- Hristiyanî geleneğe tanrının hâkim olduğu ve insanlara onun kurguladığı tarihin yaşandığı bir süreç olarak bakılmıştır. Yahudi tarih yazıcılığında kutsal İsrailoğulları ön plana konarak diğerleri ise ötekileştirilmiş, ancak tarih bir bireyin tarihi olmaktan çok siyasi bir topluluğun tarihi olarak algılanmıştır. Hristiyanî düşüncede tarih evrensel olarak tüm insanlığı içine alırken merkeze Hz. İsa’yı yerleştirmiştir. İslam geleneğinde ise özellikle Kur’an-ı Kerim’de eski kavimlerin yaşamlarından kesitler verilmek suretiyle aslında yaşayan özgür insana kötüyü göstererek, nasıl davranması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Döneme ait Birûnî, İbn Haldun gibi tarihçilerin eserleri daha çok döngüsel bir tarih anlayışı içindedir. Bu tarih anlayışı içinde milletlerin yükselişleri, duraklamaları ya da çöküşleri farklı zamanlarda ardı ardına yaşanabilmektedir³. İbn Haldun bu anlatımıyla tarihi, ilmî olarak ele almış ve eserinde tarih felsefesini de ortaya koymuştur. İslam tarihçiliği içinde Taberi hadisteki kritik metodunu uygulamış, sonrasında ise İbnü’l- Esir kaynaklara dayanarak biyografik bir eser meydana getirmiştir⁴.

Modern ve aydınlanmacı tarih düşüncesinin oluşumunda rönesansla birlikte insanın ve aklın ön planda olduğu bir bakış açısından söz edilebilir. Aydınlanmacı düşüncede bilimin olgularla anlatımı ve kanıtlara dayandırılma geleneği tarih bilimini de etkilemiştir. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllar Avrupa’sında diğer bilim dallarındaki gibi tarih biliminde de sekülerleşme ve laikleşmeden bahsetmek mümkündür. Yine diğer bilim dallarında yer alan nedensellik ve ilerleme düşüncesi tarih bilimine de uyarlanmaya çalışılmıştır⁵. Marc Bloch⁶, E. Hallett Carr⁷, Eric Hobsbawm⁸ gibi yazarların eserleri tarihin bir bilim olup olmadığı, bilim ise neye göre temellendirilmesi gerekliliği gibi konular üzerinde durmuşlardır.

³ Alkan, *a.g.m.*, s. 5-9.

⁴ Chickh Bouamrane, “İslam Tarihçiliği ve Tarihlerine Bir Bakış”, çev. Nesimi Yazıcı, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 30, S.1-4, Ankara, 1988, s.265-277.

⁵ Alkan, *a.g.m.*, s. 9-13.

⁶ Marc Bloch, *Tarih’in Savunusu ve Tarihçilik Mesleği*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ötügen Yayınları, İstanbul, 2020.

⁷ Edward Hallett Carr, *Tarih Nedir ?*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

⁸ Eric Hobsbawm, *Tarih Üzerine*, (Çev. Osman Akinhay), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999

Osmanlı Devleti'nde tarih yazıcılığı ise oldukça geniş bir konu olmakla birlikte kendinden önceki Türk-İslam devletlerinin tarih yazıcılığından etkilenmiş, başlangıçta olayların biraz destansı bir şekilde aktarıldığı bir türden zamanla resmi tarih yazıcılığına evrilmiştir. 14-15. yüzyıllarda daha çok yönetenlerin hayatının anlatıldığı, siyasi ve askeri başarıların konu edinildiği bir tarih yazımı hâkimdir. Bu dönemdeki eser türleri genellikle gazavatnâme, şehname ve menakıbnâme tarzındadır. Osmanlı tarih yazıcılığının ilk eseri günümüze ulaşmayan Yahşi Fakih tarafından kaleme alınan "Menakıb-ı Ali Osman" kabul edilmektedir⁹. Dönemin tarihçileri olarak 15. yüzyılda Aşıkpaşazade, Şükrullah Efendi, Karamanî (Nişancı) Mehmet Paşa, Enverî, Mehmet Neşri, Dursun (Tursun) Bey; 16. yüzyılda Kemal Paşazade, Peçevî, Hoca Saadettin, Gelibolulu Mustafa Ali ve İdris-i Bitlisî sayılabilir. 17. yüzyılda Kâtip Çelebi ve Solakzade Mehmet Hemdemi ile bir de seyahatname yazarı Evliya Çelebi'den bahsetmek mümkündür. 18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde vakanüvis olarak ilk kez Naima'nın görevlendirilmesi ise tarih yazıcılığında iktidarın etkisi ya da resmi tarih yazıcılığının önem kazandığının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu dönem aynı zamanda batılılaşmanın da başladığı ve batıdan etkilenmelerin olduğu dönemdir. 18. yüzyılda Naima dışında Mehmet Raşid Efendi, Ahmet Vasif, Asım Efendi gibi tarihçileri de saymak gerekir. 19. yüzyılda Avrupa'daki bilimsel bakış açısındaki değişim Osmanlı Devleti'nde de etkili olmuştur. Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Cevdet Paşa, Ahmet Lütfi Efendi, Tayyazade Atullah Ahmet ve Hayrullah Efendi gibi tarihçiler Alman tarihçi Leopold von Ranke ile başlatılan modern tarihçiliğe yönelmişlerdir. 20. yüzyılda ise Mahmut Celaleddin Paşa, Abdurrahman Şeref gibi yazarlar tarih alanında ilmi çalışmalar yapmışlardır¹⁰.

Türkiye'de modern tarihçiliğin ilk örnekleri Ahmet Vefik Paşa'nın Darülfünun'da ders olarak verdiği "Tarihi Hikmet" ve Alman tarihçi J.H. Mordtmann'ın yine Darülfünun' da verdiği "*İlm-i Usûl-i Tarih*" adlı dersi

⁹ Abdulkadir Özcan, "Osmanlılarda Tarihyazımı ve Kaynak Türlerinin Ortaya Çıkışı", *Tarih Bilimi ve Metodolojisi*, (ed. Mehmet Yaşar Ertaş), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 53.

¹⁰ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Çev: Coşkun Üçok, Ankara, 1982; Samet Arıker, Osmanlı Tarih Yazıcılığı, Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, S.8, 2015, s. 199-217; Ahmet Şimşek, "Sunuş", *Tarih Nasıl Yazılır? : Tarihyazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, (ed. Ahmet Şimşek), TTK Yay., Ankara, 2018, s. IX.

takip etmiştir¹¹. Günümüz Türkiye’sinde tarihçilerin yetişmesinde ve kullandıkları araştırma yöntem ve tekniklerini öğrenmesinde etkili olan 20. yüzyılın yazarları arasında Zeki Velidi Togan¹², İbrahim Kafesoğlu¹³, Mübahat S. Kütükoğlu¹⁴, İsmail Özçelik¹⁵, Tuncer Baykara¹⁶, Gülçin Çandarlı¹⁷ sayılabilir. Daha yakın bir dönem olan 21. yüzyılda ise Yavuz Ercan¹⁸, Ekrem Memiş¹⁹, Fatma Acun²⁰, Songül Alşan ve Gülsemin Akın’ın²¹ metodoloji kitapları yine tarihçilik mesleğinin nasıl yapılması gerektiği üzerine yazılmışlardır.

Son yıllarda tarihçilik ile ilgili çalıştaylar ve tarih araştırmalarında hangi kaynakların nasıl kullanılabileceği, tarihçilik mesleğinin sorunları, üniversitelerdeki tarih bölümlerinin durumları gibi konularda çalışmalar yapılmaktadır. 2022 yılı itibarıyla 9.’su yapılan tarih yazımı çalıştayları²² ve bu çalıştaylardan çıkan sonuçların yayınlanması da tarih yazımı ile ilgili daha ileriye bir gidişatin sağlanması açısından olumlu bir gelişmedir. Yine bu çalışmalarla eşgüdümlü olarak çıkarılan editörlü kitaplar da alandaki boşluğu kapatıcı özellikte olup yeni nesil öğrencilerin anlamasını daha da kolaylaştıracak bir şekilde metodoloji bilgisi öğrenmelerini sağlamaktadır²³.

¹¹ Şimşek, a.g.m.,s.X.

¹² Zeki Velidi Togan, *Tarihte Usûl* isimli eserini formalar halinde 1941 yılında bastırmaya başlamış ancak 3. formadan sonra yarım kalmış daha sonra tamamlanmıştır. Z. V. Togan, *Tarihte Usûl*, İstanbul, 1950.

¹³ İbrahim Kafesoğlu, *Tarih Metodu Ders Notları*, Teksir halinde 59 sahifeden oluşmaktadır. (<https://www.eskikitaplarim.com/showthread.php?t=56394>, Erişim Tarihi: 28.02.2023.)

¹⁴ Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usûl*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1998.

¹⁵ İsmail Özçelik, *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler*, Ankara, 1993.

¹⁶ Tuncer Baykara, *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, İstanbul, 2007.

¹⁷ Gülçin Çandarlı, *Tarih Metodu (Araştırma-Yazma)*, İstanbul, 2003.

¹⁸ Yavuz Ercan, *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknik*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

¹⁹ Ekrem Memiş, *Tarih Metodolojisi*, 7. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2018.

²⁰ Fatma Acun, *Yakın Dönem Tarih Metodolojisi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2017.

²¹ Songül Alşan, Gülsemin Akın, *Tarih Metodolojisi Tarihi Kaynaklar ve Araştırma Yöntemleri*, Kriter Yayınları, 2019.

²² <https://www.tarihyazimi.org/>, Erişim tarihi: 04.07.2022.

²³ *Tarih İçin Metodoloji*, (ed. Ahmet Şimşek), Pegem Yayınları, Ankara, 2015; *Tarih Nasıl Yazılır? : Tarihyazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, (ed. Ahmet Şimşek), TTK Yay., Ankara, 2018; *Türkiye’de Akademik Tarihçilik*, (ed. Ahmet Şimşek, Alaattin Aköz), Kronik Kitap,

Tarihçilik mevzuunun üniversitelerde nasıl ele alınıp okutulduğu meselesi başlı başına ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek kadar büyüktür. Burada üniversitelerdeki lisansüstü çıktılar olan tezler üzerinden bir araştırma yapılarak, tarihçilik konusunda yapılan çalışmaların bir panoraması ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmada araştırmacıların birbirinden haberdar olup olmadığı yaptıkları çalışmalarda kendinden önce hazırlanmış olan lisansüstü çalışmalara atıf yapıp yapmadığı analiz edilmiştir. Ayrıca tezlerin giriş ya da yöntem kısımlarında verdikleri hipotezleri ile sonuç bölümleri karşılaştırılarak yapılan çalışma ile istenilen sonuca ulaşıp ulaşılmadığı da ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Çalışma Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Veri Tabanı üzerinde elektronik olarak açık erişime sahip olan lisansüstü tezlerle ilgili bir araştırma olup, çalışmada tarama modeline dayalı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Araştırma nitel veri toplama yöntemlerinden birisi olan “Doküman İncelemesi” veri toplama yöntemiyle yapılmıştır. Doküman İncelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar”²⁴. Bu haliyle herkesin açık erişimine sahip olan tezler üzerinden bir değerlendirme olduğundan etik kurul onayı gerektirmemektedir. Doküman inceleme ve tarama ile elde edilen veriler ile ilgili meta sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel analiz yöntemlerine başvurulmuştur. Meta sentez ile bir alanda yapılan çalışmaların nitel bir yöntemle ele alınıp benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırmalı olarak ortaya konmasını içermektedir. Betimsel analizle de daha önceden farklı zamanlarda farklı kişilerin yaptığı çalışmalar belirli bir konuyla ilgili olarak derlenmekte ve konuyla ilgili eğilimler belirlenmeye çalışılmaktadır²⁵.

İstanbul, 2017; *Türk Tarihinin ve Tarihçiliğinin Meseleleri*, (ed. Ahmet Şimşek, Mehmet Topal), Yazıgen Yayınevi, İstanbul, 2019; *Tarih Bilimi ve Metodolojisi*, (ed. Mehmet Yaşar Ertaş), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2019.

²⁴ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Bask., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 187.

²⁵ Muammer Çalık, Mustafa Sözbilir, “İçerik Analizinin Parametreleri”, *Eğitim ve Bilim*, C. 39, S. 174, 2014, s. 33-38.

Ağustos-Eylül 2021’de yapılan taramalarda YÖK resmi internet sitesinde bulunan Ulusal Tez Veri Tabanı’nda tarihçilik ile ilgili toplam 19 tezin bulunduğu saptanmıştır. İlk etapta Ulusal Tez Veri Tabanı’nda yazarları tarafından kullanım izni verilmiş olan ve elektronik olarak ulaşılabilen 14 adet tez incelenmiştir. İkinci aşamada ise Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Kütüphane Daire Başkanlığı vasıtasıyla TUBESS üzerinden ulaşılamayan 5 tezin metinleri temin edilmiştir. Sonrasında bütün tezler tablolaştırılarak bunlarda incelemeye dahil edilmiştir.

Araştırma süresince bilgisayar ortamına indirilen tezler tek tek ele alınmıştır. Her tez üniversite, bölüm, yıl olarak incelendikten sonra içindekiler bölümlerinden konular ve konuların nasıl ele alındığı incelenmiştir. Tezlerin üniversitelere, anabilim dalları ve bilim dallarına göre dağılımı tablo haline getirilmiştir. Tablo haline getirilen tezler bilim dallarına göre ayrılarak, anlatılanlar kısaca özetlenmiştir. Bu sırada meta sentez analizi ile araştırmacıların kendilerinden önce yapılmış olan konuyla ilgili lisansüstü tezleri kaynak olarak kullanıp kullanmadıkları da tespit edilmiştir. Tezlerin tasnifi ve içeriklerinin kısaca özetlenmesinden sonra ise betimsel analiz ile tezlerde verilmiş olan önermeler ile tezlerin sonuçları arasında bir gönderme olup olmadığı, aslında tezde bahsi geçen problem durumuna çözümün nasıl verildiği ya da verilip verilmediği analiz edilmiştir.

Bulgular

Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı’nda yapılan tarihçilik ile ilgili araştırma sonucunda 19 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Bu tezlerle ilgili oluşturulan aşağıda sunulan Tablo 1 incelendiğinde tezlerin 4’ünün doktora, 15’inin ise yüksek lisans tezi olduğu görülür. Lisansüstü tezlerden doktora tezleri Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi’nde yapılmıştır. Yüksek lisans tezleri ise 5 tez Marmara Üniversitesi, 2 tez Sakarya Üniversitesi, 2 tez Gazi Üniversitesi, birer tez de Ankara Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi’nde yapılmıştır.

Doktora tezlerinin yapıldığı enstitüler ve anabilim dalları şöyledir; 3 tez Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde ve Tarih Anabilim Dalı’nda, 1 tez ise

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda şekildedir. Yüksek lisans tezlerinin yapıldığı enstitüler, 6 Sosyal Bilimler Enstitüsü, 8 Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve 1'i de Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü şeklindedir. Yüksek lisans tezlerinden Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan tezler Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda yapılmıştır. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapılan tezlerden 3 tanesi Tarih alanında olup Eskiçağ Tarihi ile ilgili 2 ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi alanıyla ilgili 1 tez tespit edilmiştir. Diğer tezlerden ise 2 Kamu Yönetimi, 1 Uluslararası İlişkiler ve 1 de İslam Tarihi alanıyla ilgili tez tespit edilmiştir. Tarihçilik konusu ile ilgili ilk tez 1996'da son tez ise 2019 yılında yapılmıştır. Konuyla ilgili en çok çalışmanın ortaya koyulduğu yıl ise 5 tez ile 2019 yılı olmuştur.

Tablo 1. Lisansüstü tezlerin üniversite, enstitü ve bilim dallarına göre dağılımı

Tez No	Üniversite	Yıl	Tez Türü	Enstitü	Anabilim Dalı/ Bilim Dalı
43962	Dokuz Eylül Üniversitesi	1996	Yüksek Lisans	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar. Ens.	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
92872	Gazi Üniversitesi	2000	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	Kamu Yönetimi / Siyaset ve Sosyal Bilimler
158848	Marmara Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/ Tarih Eğitimi
158910	Marmara Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/ Tarih Eğitimi
159170	Marmara Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/ Tarih Eğitimi
159192	Marmara Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/ Tarih Eğitimi

161959	Hacettepe Üniversitesi	2008	Doktora	Sosyal Bilimler Ens.	Tarih
278345	Gazi Üniversitesi	2009	Doktora	Eğitim Bilimleri Ens.	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi /Tarih Eğitimi
296447	Fırat Üniversitesi	2011	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	İslam Tarihi ve Sanatları/ İslam Tarihi
312572	Ankara Üniversitesi	2012	Doktora	Sosyal Bilimler Ens.	Tarih/ Genel Türk Tarihi
408635	Marmara Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi/Tarih Eğitimi
470459	Ege Üniversitesi	2017	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	Uluslararası İlişkiler
475328	Akdeniz Üniversitesi	2017	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	Kamu Yönetimi
491505	Sinop Üniversitesi	2018	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	Tarih (Eskiçağ)
544726	Sakarya Üniversitesi	2019	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi /Tarih Eğitimi
556257	Sakarya Üniversitesi	2019	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi/Tarih Eğitimi
574603	Uşak Üniversitesi	2019	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Ens.	Tarih (Eskiçağ Tarihi)
587596	İstanbul Üniversitesi	2019	Doktora	Sosyal Bilimler Ens.	Tarih (Yakınçağ Tarihi)
590534	Gazi Üniversitesi	2019	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ens.	Tarih Öğretmenliği

Tabloda da görüldüğü üzere toplam incelenen tez sayısı 19 olup, 4'ü doktora 15'i ise yüksek lisans tezidir. Bunlardan 9'u Sosyal Bilimler Enstitüsü, 9'u Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve 1'i de Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde yapılmıştır.

Eğitim Bilimleri Enstitüsüne sunulan tezler

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan 1 doktora tezi ve 8 yüksek lisans tezinin değerlendirilmesi bu bölümde ele alınmıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsüne sunulan tek doktora tezi 278345 numaralı 2009 yılında Ayten Kiriş tarafından Prof. Dr. Hamza Keleş danışmanlığında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda yapılmıştır. *Tarih Eğitimi ve Tarihçilik Mesleği: Lise Tarih Derslerinde Yazma Becerilerinin Kullanılması ve Geliştirilmesi* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümü haricinde 3 bölümden oluşmuştur. Bölüm olarak numaralandırılmış olan Giriş bölümünde çalışmanın yapıma amacından bahsedilmiştir. İkinci bölümün konusu tez başlığında da ifade edilen tarihçilik mesleği ve tarih eğitimi ile ilgilidir. Üçüncü bölümde tarih eğitiminde yazma becerileri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise Yöntem konusu ele alınmıştır. Bu bölümde çalışmanın nerede, ne zaman, hangi materyal ile ve nasıl yapıldığı kapsamlı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölüm tezin uygulama bölümü olduğu için tezin belkemiği niteliğindedir. Beşinci bölüm olarak adlandırılan Sonuç ve Öneriler bölümü de dördüncü bölümde kullanılan yöntemin sonucu şeklinde olmuştur. Bu bölümden sonra kaynaklar ve ekler bölümü yer almıştır. Tezde içindikiler bölümü bulunmamaktadır.

Tezde verilen problem durumu *Lise tarih derslerinde öğrencilerin tarihsel yazma becerilerini uygulama düzeyleri nasıldır?* şeklindedir. Tezin Sonuç ve Öneriler kısmında öğrencilerle yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerin tarihsel metinleri yazmaya başladıkları ancak birçok kriteri ise yerine getiremedikleri tespit edilmiştir. Tezin başında verilen problem durumu ile ilgili tespitler yapılmış ve öğretmenlere, ders kitaplarına, araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırmacı kendinden önce tarihçilik ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlere atıfta bulunmamıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde 158848 numaralı 2005 yılında Derya Aktaş tarafından Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aksoy danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı’nda sunulmuştur. *1950-1970 Dönemi Tarih Müfredat Programları ve Tarih Ders Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tez içerik ve söylem analizi yöntemi ile incelenmiş ve 1950’den 1970’e kadar olan süreçteki siyasal otoritenin, tarih ders kitaplarını nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Tezde 1930-1950 dönemindeki değişime atıfta bulunularak Türk Tarih Tezi ve hümanist anlayışın etkili olduğu belirtilmiştir.

Tezin problem cümlesi *1950-1970 döneminin tarihçilik anlayışının oluşumunda rol oynayan siyasi ve sosyal faktörler ile bunların müfredata ve tarih ders kitaplarına yansımaları nasıldır?* şeklindedir. Tezin Sonuç ve Öneriler kısmında ders kitaplarındaki ideolojik yaklaşımlar; yazarların tarihçilik anlayışları ve tarih öğretimine yönelik sonuçlar ayrı başlıklar olarak ele alınmıştır. Dönemin ideolojik olarak tarihçilik anlayışının Türk-İslam sentezine doğru kaydığı ancak hümanizmle birlikte aslında Türk Tarih Tezi’nin hala etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazarların tarihçilik anlayışı ile ilgili olarak yazarlar arasında tam bir birlikteliğin olmadığı bazı yazarların daha bilimsel bir çizgide var olan bilgiler bağlamında olasılık üzerinde durduğu, bazılarının var olan bilgiler üzerinden kesin yargıları savunduğu sonucuna varılmıştır. Tarih öğretimi ile ilgili olarak ise ders kitaplarına plan ve açıklayıcı bilgilerin yer alması ve geçmişin anlatımında siyasi tarih konularının içinde sosyal tarih konularının da eklenmesiyle daha kolay bir anlayış sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı çalışmasında problem cümlesinde ifade ettiği sorunlara cevap bulabilmiş, konuyla ilgili geniş bir literatüre ulaşmış ve kendinden önce konuyla ilgili yapılmış tezlere atıf yapmıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde 158910 numaralı ve 2005 yılında Aslı Tehmen Sarı tarafından Doç. Dr. Dursun Dilek danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı’nda sunulmuştur. *1970-1980 Dönemi Lise Tarih Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tezde 1970-1980

yılları arası dönemde toplumsal hayatta etkili olan fikir akımlarının, kültürel değişmeler ve politik güçlerin lise tarih ders kitaplarına etkisinin olup olmadığı, olmuşsa düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada hermenötik yöntem (yorum bilgisi) kullanılmıştır. İncelenen kitaplar üzerinden Cumhuriyetin ilk yıllarında kitaplarda baskın bir şekilde yer alan Türk Tarih Tezi'nin 1970-1976 yılları arasındaki dönemde etkili olduğu, 1976-1978 döneminde okutulan kitaplarda ise Türk-İslam Sentezi'nin ön plana çıktığı üzerinde durulmuştur. *Türk-İslam sentezinin, hümanizme tepki olarak ortaya çıkması neticesinde dönemin kitaplarında birbirine zıt iki görüş tespit edilmektedir. Hümanizm etkisinde yazılan ders kitaplarında Avrupa tarihinin ağırlığı hissedilirken, Türk-İslam sentezinin etkisinde yazılan kitaplarda Türk tarihinin ağırlıklı olarak yer alması, kitaplar arasında tezat bir görüntü oluşturmaktadır. Dolayısıyla, değişen siyasi iktidarın bakış açısına göre tarih ders kitapları da değişmiştir* şeklinde ifade edilen sonuç kitapların yazılmasında siyasal erkin etkisinin minimum seviyeye indirilmesi ve daha analitik ders kitaplarının yazılması önerisi ile sonuçlandırılmıştır.

Tezin problem cümlesi *1970-1980 döneminde toplumsal hayatta etkili olan fikir akımları, kültürel değişmeler, politik ve sosyal olayların lise tarih müfredat programını ve tarih ders kitaplarını nasıl etkilemiştir?* şeklindedir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde ise tezin problem cümlesine yazarların kitaplarının çok yönlü karşılaştırılması ile cevap bulunmuştur. Araştırmada geniş bir literatüre yer verilmesine rağmen kendisinden önce konuyla ilgili lisansüstü tezlere atıf yapılmamıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 159170 numaralı 2005 yılında Kibar Aktın tarafından Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aksoy danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı'nda sunulmuştur. *1930-1950 Dönemi Orta Öğretim Tarih Ders Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tezde 10 adet ders kitabı içerik analizi yöntemiyle taranmıştır. 1930'lu yıllarda ortaya atılan Türk Tarih Tezi çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarında üniter devlet anlayışının hâkim olduğu ve milliyetçi söylemin ağırlıklı olduğu

tespitinde bulunulmuştur. 1940’lardan sonraysa hümanist söylemin olduğu üzerinde durulmuştur.

Tezin problem cümlesi *1930-1950 döneminde toplumsal hayatta etkili olan yeni düzenin, fikir akımlarının, kültürel değişmelerin, yeni yeni ortaya çıkan politik ve sosyal değişmelerin lise tarih müfredatını ve tarih ders kitaplarını nasıl etkilemiş olduğudur* şeklindedir. Sonuç ve Öneriler kısmında, ders kitapları üzerinden dönemin siyasi otoriteleri tarafından tarih öğretimine rejimlerin olumlandığı ve ideolojilerin aktarıldığı bir araç olma misyonu verildiği dolayısıyla kitapların dönemin fikir akımlarından, kültürel ve sosyal değişimlerinden etkilendiği belirtilmiştir. Ayrıca Türk Tarih Tezi’nin 1938’e kadar yoğun bir şekilde işlendiği daha sonrasında ise pozitivist bir bakış açısıyla hümanizmin daha etkili olduğu kitapların yazıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmacı tezde kendisinden önce yapılmış tezlere atıf yapmamıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde 159192 numaralı 2005 yılında Besime Arzu Güngör tarafından Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aksoy danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Bilim Dalı’nda yapılmıştır. *1980-2000 Dönemi Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları ve Dönemin Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tezde 1980-2000 yılları arası dönemde toplumsal hayatta etkili olan fikir akımlarının, kültürel değişmeler ve politik güçlerin lise tarih ders kitaplarına etkisinin olup olmadığı, olmuşsa düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada hermenötik yöntem (yorum bilgisi) kullanılmıştır. İncelenen kitaplar üzerinden Cumhuriyetin ilk yıllarında kitaplarda baskın bir şekilde yer alan Türk Tarih Tezi’nin son yıllardaki kitaplarda etkisinin azaldığı görülmüştür. 1980 sonrası yazılan kitaplarda Türk-İslam Sentezi anlayışı ağırlık kazanmıştır. 1930’lu yıllarda tarih ders kitabı yazarlarının siyasetçi/tarihçi kimliği son yıllarda yapılan kitap çalışmalarında biraz daha azalmış daha çok akademik olarak tarihçilik işi ile ilgilenenler tarafından eserler verilmiştir. Bununla birlikte dönemin politik gücünün milliyet kavramını ön plana çıkarılması hususundaki etkisi ve yönlendirmesi de ortadadır.

Tezin problem cümlesi *1980-2000 yılları arasında okutulmuş lise tarih ders kitaplarının, sosyal ve siyasal şartların ne ölçüde tesirinde*

kaldığını araştırmak ve dönemin tarihçilik anlayışını ortaya koymak şeklinde verilmiştir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde dönemin tarih ders kitaplarının ağırlıklı olarak Türk-İslam Sentezi'nden etkilendiği bununla birlikte Atatürkçülük, İslamiyet ve Türklük kavramlarının da kitaplarda öne çıkan kavramlar olduğu sonucu elde edilmiştir. Kitaplarda özellikle Ege, Anadolu, Yunan ve Roma medeniyetlerine daha az yer verilirken Türk- İslam Devletleri daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Araştırmacı dönemin şartlarının kitaplar üzerinde etkili olduğu sonucuna varmış ve çalışmasındaki problem cümlesini cevaplar şeklinde sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmasında geniş bir literatüre yer veren araştırmacı kendisinden önce konuyla ilgili yazılmış lisansüstü çalışmalara da atıfta bulunmuştur.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsüne sunulan yüksek lisans tezlerinden 408635 numaralı tez 2005 yılında Selver Gök tarafından Doç. Dr. Dursun Dilek danışmanlığında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda yapılmıştır. *1923–1930 Dönemi Orta Öğretim Tarih Dersi Ders Kitapları ve Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümü haricinde 3 bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm olarak adlandırılan Giriş bölümünde çalışmanın neden yapıldığına dair açıklamalarda bulunulup amaç ortaya konmuştur. İkinci bölüm *İlgili Literatür* başlığı ile 8 alt başlıktan oluşmuştur. Yazar burada oldukça detaylı bir şekilde tarih ilmi, tarihçilik, Türk tarihçiliği gibi konuları irdelemiş ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde eğitimin tarihi ve tarih anlayışını ortaya koyarak konuyu ders kitaplarına getirmiştir. Üçüncü bölüm Yöntem başlığı taşımakta olup çalışmanın nasıl yapıldığı burada ele alınmıştır. Dördüncü bölümde Bulgular başlığı altında lise tarih ders kitapları her sınıf ayrı ayrı alt başlıklar halinde incelenmiştir. Beşinci bölüm Sonuç ve Öneriler başlığı taşımakta olup burada ders kitaplarında tarihçilik ile ilgili elde edilen veriler ortaya konmuş ve konuyla ilgili bir sonraki alt başlıkta önerilerde bulunulmuştur. Bu bölümden sonra Kaynaklar ve Ekler bölümü yer almıştır.

Tezin problem cümlesi *1923-1930 yılları arasında lise tarih ders kitaplarının ve dönemin sosyal ve siyasal şartlarının tarih anlayışına etkisi araştırılarak, dönemin tarih anlayışını ortaya koymak* şeklinde

verilmiştir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde dönemin başında kullanılan tarih ders kitaplarının Osmanlı Devleti’nin son dönemindeki kitaplar olmasından dolayı milli bir kimlik oluşturmaktan uzak olduğu tespit edilmiştir. Bu kitapların özellikle Fransız yazarların eserlerinden ufak tefek değişikliklerle hazırlanmış olması nedeniyle Gazi Mustafa Kemal Paşa bizzat konuyla ilgilenmiş ve Türk Tarih Tezi’nin bir an önce hazırlanmasına da bu durum vesile olmuştur. 1924’te hazırlanan müfredat daha milli olmakla birlikte asıl değişim 1928 yılında yeniden ders kitaplarının hazırlanması ile gerçekleşmiştir. Araştırmacı tezinin hazırlanmasında geniş bir literatür kullanmış aynı zamanda kendinden önce hazırlanmış konuyla ilgili lisansüstü tezlere de atıf yapmıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne sunulan 544726 numaralı yüksek lisans tezi 2019 yılında Mehmet Güler tarafından Doç. Dr. Hüseyin Çalışkan danışmanlığında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı’nda yapılmıştır. *Popüler Tarihçilik Açısından Necip Fazıl Kısakürek’in Eserlerinde Tarih Anlayışı ve Öğretimine İlişkin Görüşleri* başlıklı tez diğer eğitim bilimleri alanındaki tezlerle benzer bir şekilde Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm olarak adlandırılan Giriş bölümünde tezin neden yapılması gerektiği ile ilgili argümanlar ortaya konarak amaç belirtilmiştir. İkinci bölüm Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar başlığını taşımaktadır. Burada popüler tarihçilik ve Necip Fazıl Kısakürek ile ilgili araştırmalara yer verilmiş konuyla ilgili araştırmalardan elde edilen veriler burada ele alınmıştır. Üçüncü bölüm Yöntem başlığını taşımakta olup burada çalışmanın modeli, evreni, örnekleme gibi bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölüm Bulgular başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Necip Fazıl’ın tarihe bakışı, olaylara ve kişilere bakışı gibi konular ele alınmıştır. Son olarak da Tarih öğretimi ile ilgili görüşleri açıklanmıştır. Tartışma, Sonuç ve Öneriler başlıklı beşinci bölümde Necip Fazıl’ın tarihle ilişkili düşüncesi ortaya konmuş ve popüler tarihçilik kavramı ve bu kavram çerçevesinde kabul edilen eserlerin tarih metodolojisi ile yazılmadığı dolayısıyla bilgilerin güvenilirliği ile ilgili hassas davranılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bölümden sonra Kaynaklar ve Özgeçmiş bulunmaktadır.

Tezin problem cümlesi *Popüler tarihçilik açısından Necip Fazıl Kısakürek'in tarihe, tarih eğitimine ilişkin görüşlerini incelemek ve tarih algısına etkisini değerlendirmek* şeklinde verilmiştir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerinde tarihin İslami bir çizgiden ele alındığı ve eserlerinde Milli Mücadele sonrası tek parti döneminde Türk-İslam şuurunun yok sayıldığı ve bahsedilen tarihin gerçeği yansıtmadığının ifade edildiği tespit edilmiştir. Muhafazakar tarihçilik söyleminin Necip Fazıl ile başlatıldığı ve “Mustafa Armağan, Yavuz Bahadıroğlu, Kadir Mısıroğlu, Mustafa Müftüoğlu, Abdurrahman Dilipak, Hasan Hüseyin Ceylan, D. Mehmet Doğan, Sadık Albayrak ve daha birçok isim eserleriyle Necip Fazıl'ın temelini attığı tarih paradigmasının sözcülüğünü yapmışlar ve onun inşa ettiği tarih anlatısının geniş kitlelere yayılması hususunda önemli bir misyon üstlenmişlerdir” şeklinde ifade edilmiştir. Geniş bir literatüre yer verilen çalışmada kendinden önce yapılmış olan lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne sunulan 556257 numaralı yüksek lisans tezi 2019 yılında Emrah Avcı tarafından Prof. Dr. Ahmet Şimşek danışmanlığında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda yapılmıştır. *Popüler Tarihçilik Bağlamında Nevzat Kösoğlu'nun Eserlerindeki Tarih Anlayışı ve Tarih Eğitimine İlişkin Görüşleri* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm olarak adlandırılan Giriş bölümünde tezin neden yapılması gerektiği ile ilgili nedenler açıklanmış, kapsam ve sınırlılıklar ile amaç belirtilmiştir. İkinci bölüm Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi başlığını taşımaktadır. Bu bölümde öncelikle popüler tarih ve tarihçilik kavramları üzerinde durulmuştur. Ardından Nevzat Kösoğlu ile ilgili 3 alt başlıkta kim olduğu, kimlerden etkilendiği ve literatürdeki yeri açıklanmıştır. Üçüncü bölüm yöntem başlıklı olup burada araştırma evreni, örnekleme, türü ve verilerin toplanıp analizi ile ilgili açıklamalar yer verilmiştir. Bulguların olduğu ve araştırmanın belkemiği olan dördüncü bölüm oldukça kapsamlı bir şekilde Nevzat Kösoğlu'nun eserlerinde öncelikle tarih ile ilgili görüşleri başlığı altında tarihin ne olduğu, kişilere ve olaylara bakışı ele alınmıştır. Alt başlık olarak tarih eğitimi ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Diğer alt başlıkta ise Milli Tarih ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Sonuç, Tartışma

ve Öneriler başlığı altında ise Nevzat Kösoğlu’nun üslubu ve amacının milli bir şuur oluşturmak olduğu üzerinde durulmuştur. Yazım olarak dipnot kullanmadığı ve eserlerinin sonunda kaynakları sunmadığı için akademik bir eser olmadığı dolayısıyla popüler tarih eserleri kategorisinde ele alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Tarih Eğitimi ile ilgili görüşlerinde ise Osman Turan ve Ziya Gökalp’ten etkilendiği ortaya konmuştur. Öneriler bölümünde ise popüler tarih ve tarihçilik ile ilgili literatürümüzün yetersiz olduğu üzerinde durulmuştur. Bu bölümden sonra Kaynaklar, Nevzat Kösoğlu’nun çalışmalarının bir listesi ve Özgeçmiş bulunmaktadır.

Tezin problem cümlesi *Milliyetçi kimliğiyle tanınan Nevzat Köseoğlu’nun eserlerinde popüler tarihçilik bağlamında tarih, tarih eğitimi ve milli tarih yansımalarının nasıl olduğu* şeklindedir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde araştırmacı Nevzat Köseoğlu’nun eserleri üzerinden çıkarımlarda bulunmuş, onun tarih anlayışını milli şuur oluşturma şeklinde yorumlamıştır. Tarih eğitimi konusunda ise Ziya Gökalp ve Osman Turan’dan etkilendiğini yazmıştır. Geniş bir literatüre yer verilen çalışmada kendinden önce yapılmış olan lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

✓ Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne sunulan son lisansüstü tez 590534 numaralı 2019 yılında Tuğçe Dinç tarafından Prof. Dr. Necdet Hayta danışmanlığında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı’nda hazırlanan yüksek lisans tezidir. *Akademik Tarihçilik ve Okul Tarihi Arasında Bir İngiliz Aydın: Simon Schama ve Tarih Eğitime Katkıları* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri dahil üç bölüm halinde hazırlanmıştır. Tezin birinci bölümü olan Giriş bölümünde bu çalışmanın neden yapıldığı, sınırları ve araştırma yöntemi üzerinde durulmuştur. Kuramsal Çerçeve başlıklı ikinci bölümde Simon Schama’nın hayatı, tarihçiliği, eserleri, İngiliz tarih eğitimi müfredatındaki tarih eğitimi ve onun tarih eğitimi tarzı ele alınmıştır. İngiltere Eğitim Bakanlığı’nın danışmanı olarak tarih eğitime katkısı, onun döneminde yapılan tarih eğitimi müfredatı ve buna karşı olumlu ya da olumsuz eleştirilere değinilmiştir. Üçüncü bölüm olan Sonuç ve Öneriler kısmında Schama’nın önerdiği öyküleştirmenin bütün tarih konularına uygun olmadığına bu yüzden karma bir yöntemin daha uygun olduğuna dair çıkarımlarda bulunulmuştur.

Tezin problem cümlesi *Simon Schama'nın bir tarihçi olarak ülkesi İngiltere'deki tarih, eğitimine katkıları ve bunların İngiliz eğitim camiasındaki yansımaları nelerdir?* şeklindedir. Tezin Sonuç ve Öneriler bölümünde İngiliz Eğitim Bakanı danışmanı Schama'nın önerdiği kronolojik ve hikayeci tarih anlayışının tarih dersinin bütün konularına uygun olmayacağı, dolayısıyla karma bir yöntemin uygulanmasının daha doğru olduğu sonucuna varılmıştır. Geniş bir literatüre yer verilen çalışmada kendinden önce yapılmış olan lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsüne Sunulan Tezler

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan 3 doktora tezi ve 6 yüksek lisans tezi bu bölümde ele alınmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan ilk doktora tezi 161959 numaralı 2008 yılında Ahmet Özcan tarafından Yrd. Doç. Dr. Hulusi Lekesiz danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda yapılmıştır. *Türkiye'de Popüler Tarihçilik (1908-1960)* başlıklı doktora tezi Giriş ve Sonuç bölümleri haricinde dört bölüm olarak yazılmıştır. Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı, sınırlılıkları, konuyla ilgili kaynakların değerlendirilmesi ve tanımlar yer almıştır. Birinci bölümde popüler tarih kavramı üzerinde durulmuş ve Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet dönemine kadar popüler tarihin gelişimi anlatılmıştır. İkinci bölümde akademik tarihin popülerleşmesi süreci 1908-1960 dönemi içinde incelenmiştir. Üçüncü bölümde popüler tarih ile ilgili kurumlar ve bu kurumlarda tarihin nasıl işlendiği, gazete, popüler tarih dergileri, radyo, televizyon ve tiyatrodaki tarih, romanlardaki tarih ve çizgi romanlardaki tarih üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde popüler tarihin konuları ve bu konuların nasıl ortaya çıktığı ile konuyla ilgili yazarlardan bahsedilmiştir. Sonuç bölümünde ise popüler tarihin nasıl etkili olduğu ve akademik anlamda eksik kalan konuların bu şekilde tamamlandığı üzerinde durulmuştur. Sonuç bölümünden sonra Kaynaklar ve Ekler bölümüyle tez tamamlanmıştır.

Tezin yapılma amacı ve problem cümlesi *1908-1960 arası dönemde Türkiye'de popüler tarihçiliğin gelişimi ve bununla ilgili çalışmalar nelerdir?* şeklindedir. Tezin Sonuç bölümünde araştırmacı

“Türkiye’de Tarihi romanın tarihinin yazılmamış ve ürünleriyle ilgili bilgilerin tam olarak verilememiş” olduğunu tespit ederken aynı zamanda tarih yazıcılığı içinde bunun geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca geleneksel dönemden modern döneme popüler tarih ürünlerinin dönüşerek yeniden üretildiği sonucuna ulaşmıştır. Modern ve geleneksel dönemde bu ürünlerin işlevi ise birbirine benzerdir. Geniş bir literatüre yer verilen çalışmada kendinden önce yapılmış olan lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yapılan ikinci doktora tezi, 312572 numaralı 2012 yılında Fuat Hacısalihoğlu tarafından Prof. Dr. Üçler Bulduk danışmanlığında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı alanında hazırlanmıştır. *Azerbaycan’da Tarihçilik* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümü haricinde dört bölümden oluşmaktadır. Tezin Giriş bölümü öncesinde kaynaklarla ilgili bir bölüm bulunmaktadır. Giriş bölümünde ulus-devlet ve bunun oluşması için oluşturulan tarih tasarımı ile Azerbaycan hakkında bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde 1905 öncesi Azerbaycan’da tarihçilik üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti (1918-1920) döneminde tarihçilik konusu işlenmiştir. Üçüncü bölümde 1920-1991 yıllarını kapsayan Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti döneminde tarihçilik konusu ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise Azerbaycan Cumhuriyeti’nde tarihçilik konusu işlenmiştir. Sonuç bölümünde Azerbaycan’da tarihçilik anlayışının dönemsel olarak siyasi iktidara bağlı bir değişkenlik gösterdiği ve bunda da bölgenin yönetsel değişikliğinin etkili olduğu üzerinde durulmuştur.

Tezin yapılma amacı ve problem cümlesi *Sovyetler Birliği sonrasında değişen tarih algısının, ulus-devlet temelinde inşa edilmeye çalışılan Azerbaycan Cumhuriyeti’ne nasıl bir katkı sağladığıdır* şeklinde açıklanmıştır. Tezin Sonuç bölümünde Azerbaycan tarihçiliğinde iktidarın tarihin inşasında etkili olduğu, her yeni iktidarın kendinden önce geleni reddettiği bir tarih anlayışını hâkim kılmaya çalıştığı üzerinde durulmuştur. Sovyetler Birliği’nin dağılması sonrası ise yine durumun bu şekilde devam ettiği bunun da ülkedeki tarihçilerin arasında bir ayrışmaya neden olduğu dolayısıyla resmi bir tarih yazımının henüz ortaya konulmadığı ifade edilmiştir. Yazar konuyla

ilgili olarak oldukça geniş bir literatürden yararlanmış kendisinden önce yayınlanmış lisansüstü tezlere de atıf yapmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde üçüncü doktora tezi, 587596 numaralı 2019 yılında Halil İbrahim Erol tarafından Prof. Dr. Mehmet Ali Beyhan danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Bilim Dalı alanında hazırlanmıştır. *Mısır'da Tarihçilik ve Tarih Yazıcılığı (1800-1850)* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç 3 bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde konuya giriş babında daha önceki çalışmalara atıfta bulunularak çalışmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde genel olarak Mısır'ın tarihi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Osmanlı Devleti döneminde Mısır'da tarihçilik ve tarih alanında çalışmaları bulunan kişiler ve eserleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde Fransız işgali altındaki Mısır'da yapılan tarihçilik çalışmaları ve tarih eserleri incelenmiştir. Sonuç bölümünde incelenen dönemin ilk yarısında ağırlıklı olarak telif eserlerin basıldığı ancak 1822'de matbaanın faaliyete geçmesiyle birlikte daha çok tercüme eserin basıldığı ve Mısır'da tarihçilik ile ilgili çalışmalarda bir artış görüldüğü saptanmıştır. Fransız işgali öncesinde Osmanlı ve Memlûkler döneminin karanlık çağ olarak adlandırılmakla birlikte yapılan son araştırmalarla düşünülen aksine o dönemde de tarih eserlerinin verildiği tespit edilmiştir. Ancak siyasal erkin etkisi ile bir yöneticiye ithaf edilen eserlerin çokluğu dolayısıyla eserlerin akademik tarih alanında olmaktan çok menkıbe tarzına dönüştüğü ifade edilmiştir. Fransız işgali ile yönetimde divanda görev alan ulemanın eserlerinde bu konuya çok yer vermemesi özeleştirici yapamamasıyla açıklanmıştır. Ancak kendilerinden önceki dönemin yerilmesi açısından aynı yazarların şiddetli eleştiriler yapabildiği de eklenmiştir. Sonuç bölümünden sonra Kaynakça bölümü ile tez bitirilmiştir.

Tezin problem cümlesi ve amacı metin içinde açıkça amaç şeklinde belirtilmemekle birlikte Mısır'da tarihçilik mevzuunun Fransız işgali altında nasıl şekillendiğini ortaya koymak şeklinde açıklanmıştır. Bilinenin aksine Mısır'da Fransız işgali ile başlatılan aydınlanmanın aslında Osmanlı Devleti yönetimindeki Mısır'da daha önce başladığı ve tarih yazımının devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili Mısırlı tarihçilerin yazdıkları tarih kitapları ile bu fikir desteklenmiştir.

Tezde oldukça geniş bir literatüre yer verilmiş olup tezde atıf yapılan lisansüstü tezler dipnotlarda verilmiş olmasına rağmen kaynaklar bölümüne muhtemelen sehven eklenmemiştir.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde 92872 numaralı 2000 yılında Hakan Kaynar tarafından Doç. Dr. Mümtaz’er Türköne danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı alanında sunulmuştur. *Tarihçilikte Sınırlı Objektivitenin Eksi Bir Kısmı ve İlber Ortaylı* başlıklı tezde İlber Ortaylı’nın biyografisi üzerinden tarihçi ve tarih okuru arasındaki ilişki ve yazarların eserlerindeki bakış açılarının ve yetiştiği ortamın, eğitiminin kısaca yaşam pratiğinin eserlerine yansımaları üzerinde durulmuştur. Tez Giriş ve Sonuç bölümleri haricinde üç bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde tarih ve tarihçiliğin geçirdiği evreler, dün, bugün ve postmodernizm şeklinde sıralanarak açıklanmıştır. Birinci bölümde İlber Ortaylı’nın merakla geçen yaşamı, ikinci bölümde gezmekle geçen yaşamı ve üçüncü bölümde de yazmakla geçen yaşamı ele alınmıştır. Tezin ağırlıklı olarak ele alınan bölümü yazmakla geçen yaşamı üzerinedir. Burada yazılarının gençlik dönemi, tezleri ve kitapları, akademik yaşamı ve akademi sonrasında yazdığı yazıları incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise daha çok İlber Ortaylı’nın tarihçiliği ele alış biçimi üzerinde durulmuştur. Sonuç bölümünden sonra Kaynaklar ve Ekler bölümü olan tezde ek olarak İlber Ortaylı’nın eserlerinin bibliyografyası ve fotoğraflarına yer verilmiştir.

Tezin amacı Önsöz bölümünde açıkça ifade edildiği gibi *bir tarihçinin yaşam pratiğinin eserleri üzerindeki etkisini görmek* olarak açıklanmış ve bu amaç Sonuç bölümünde İlber Ortaylı’nın yaşamının yazdıklarını nasıl etkilediği şeklinde ortaya konulmuştur. Tezde oldukça geniş bir literatüre ek olarak İlber Ortaylı’nın çeşitli dillerde yazılmış olan makale ve kitaplarının olduğu bir bölüme de yer verilmiştir. Tezde kendisinden önce tarihçilik ile ilgili yazılmış olan lisansüstü tezlere atıf yapılmamıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan 296447 numaralı yüksek lisans tezi, 2011 yılında Mehtap Çakmak tarafından Yrd. Doç. Dr. Sıddık Ünalın danışmanlığında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim

Dalı alanında hazırlanmıştır. *Tarihçi Olarak Buhâri ve Tarihçilik Açısından 'Sahih'i* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri haricinden üç bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde tarihin konusu üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde Tarih ve Tarih Metodolojisi ve Tarih Felsefesinin gelişimi ele alınmıştır. İkinci bölümde İslam Tarihi ve İslam tarihçiliği alanında eserler veren şahsiyetler üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde tezin başlığına uygun bir şekilde Buhâri ve tarihçiliği üzerinden durulmuştur. Sonuç bölümünde ise hadislerin aktarılması sırasında eğer tarihi bir bilgiden bahsediliyorsa bunun tarihlendirilmesinin ve kronolojik olarak hangi olaya ya da zamana denk geldiğinin ortaya çıkarılmasının hadislerin sahlılığı konusunda şüphe bırakmayacağı üzerinde durulmuştur. Tez bu bölümden sonra Kaynakça verilerek sonuçlandırılmıştır.

Tezin amacı *tarih ve hadis bilimleri farklı bilimler olmakla birlikte hadislerin muteber olarak kabul edilmesinde tarihi gerçeklerin analizinin yapılması amaçlanmıştır* şeklinde ifade edilmiştir. Sonuç bölümünde ise Buhâri'nin bir tarihçi olmaması, dönemin takvimlerinin Hz. Ömer zamanından sonra daha sağlıklı bir zaman birimi halini almış olması ve öncesine ait bilgilerde karmaşıklıkğın olması gibi nedenlerle eserin daha çok rivayet edilen bilgileri barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani tezin amacıyla örtüşen bir sonuç verilmekle birlikte aslında hadislerin tarihi gerçeklerden çok rivayetlere dayandığı ortaya konulmuştur. Tezde oldukça geniş bir literatüre yer verilmiş ve kendisinden önce yapılan lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan 470459 numaralı yüksek lisans tezi 2017 yılında Tülay Gül tarafından Prof. Dr. Engin Berbergil danışmalığında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda sunulmuştur. *Türkiye'de Popüler Tarih ve Tarihçilik (1919-1950)* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri haricinde üç bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde tezin neden hazırlandığı üzerinde kaynaklara atıfta bulunularak durulmuştur. Birinci bölümde Kavramsal çerçeve tarih, tarihçi ve tarihçilik konusu ele alınmıştır. İkinci bölümde Osmanlı Devleti döneminde tarih yazımı tartışılmıştır. Üçüncü bölümde Resmi Tarih Tezi, popüler tarihçilik kavramı, popüler tarihin yer aldığı mecralar ve bu alanda eserler veren şahsiyetler ve eserleri hakkında bilgiler

verilmiştir. Sonuç bölümünde de genel olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında akademik tarihçilik dışında kalan kişilerin popüler tarihe yöneldiği ve Türk Tarih Tezini desteklemediği gibi içinde buldukları siyasi atmosferden dolayı da yeremedikleri üzerinde durulmuştur. Tez danışmanı ile yapılan bir söyleşi ve diğer eklerden sonra Kaynaklar verilerek tez sonuçlandırılmıştır.

Tezin amacı *Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) popüler tarihçilik ile siyasal iktidar arasındaki ilişkinin niteliği ortaya konulması* şeklinde açıklanmıştır. Sonuç bölümünde akademik tarih yazarlarının verdiği eserlerinde tek parti iktidarının etkisi ile Türk Tarih Tezini savunduğu ancak popüler tarihçi kimliğindeki kişilerin de saray tarihi dışında ürün veremediği sonucuna ulaşılmıştır. Tezde geniş bir literatüre yer verilmiş ve kendisinden önce yapılmış lisansüstü tezlere de oldukça yoğun bir şekilde atıf yapılmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan 475328 numaralı yüksek lisans tezi 2017 yılında Ahmet Aykut Altay tarafından Prof. Dr. Faruk Ataay danışmanlığında Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı alanında hazırlanmıştır. *Doğan Avcioğlu’nun Tarihçilik Anlayışı* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Giriş bölümünde bahsi geçen ve tarihçi olmayan teorisyenlerin Türkiye Tarihi’ne yönelik teorileri üzerinde durulmuştur (Teorisyenler; Niyazi Berkes, İdris Küçükömer, Metin Heper, Şerif Mardin, Mihri Belli, Sencer Divitçioğlu). İkinci bölümde ise Doğan Avcioğlu’nun tarih ile ilgili teorileri üzerine kurulmuştur. Doğan Avcioğlu’nun eserleri üzerinden yapılan yorumlamalarda bazen kendisi ile çeliştiği, ekonomist bir tarih tezi oluşturduğu için Marksist bir tarih anlayışı olduğu, ancak Osmanlı Devleti’nin ekonomik temelini Asya Tipi Üretim Tarzı modeline koymadığı için bu alandan çıktığı gibi sonuçlara ulaşılan tezin son cümlesinde; *Avcioğlu’nun sol teoriye katkısı ve siyasal yaşama etkisi, ülke tarihindeki sol teorisyenler arasında zirvededir ve hala taraftar bulmaktadır* denmektedir. Sonuç bölümü sonrasında Kaynaklar bölümü ile tez tamamlanmıştır.

Tezin yapıma amacı Giriş bölümünde tezin neden hazırlandığının tartışıldığı yerde verilmeye çalışılmışsa da açıkça “bu tezin amacı şudur” gibi bir ibare yoktur. Tezde iki Sonuç bölümü bulunmaktadır. Birincisi ilk bölümün sonunda teorisyenlerin çalışmalarındaki

benzerlikler ve farklılıklar şeklinde verilmiştir. İkinci Sonuç kısmı ise ayrı bir başlık olarak açılmıştır. Bu başlık altında ise *Ele aldığımız tüm bu teoriler geri kalmışlık sorununun nedenini bulmak, ardından da çözüm sunmak için yapıldı* şeklinde tezin asıl amacı ifade edilmiştir. Tezin sonucunda ise Doğan Avcıoğlu'nun tarihçilik anlayışının özünde Türkiye'de geri kalmışlığın nedeni ortaya konurken Marksist tarih anlayışı içinde yer almayan asker-sivil aydın kesimin ülkenin ilerlemesini sağlayacağı ifade edilmiştir. Tezin amacı her ne kadar açıkça belirtilmemişse de sonucunda Doğan Avcıoğlu'nun sol görüşün temsilcisi olarak ifade edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Tezde geniş bir literatüre yer verilmişse de kendisinden önce konuyla ilgili yapılmış lisansüstü tezlere atıf yapılmamıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan 491505 numaralı yüksek lisans tezi 2018 yılında Çiğdem Ercan Ekizoğlu tarafından Prof. Dr. Ekrem Memiş danışmanlığında Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı'nda sunulmuştur. *Hititlerde Tarihçilik ve Tarih Anlayışı* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri haricinde dört bölümden oluşmuştur. Tezin Giriş bölümünde tezin genel bir özeti verilmiştir. Birinci bölümde Hitit Devleti'nin coğrafi sınırları çizilmiştir. İkinci bölümde Hititler'in siyasi varlığı ve yapısı üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde Hitit Devleti'nde eski ve yeni Hitit devleti şeklinde tarih ve tarihçilik anlayışı üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde Hitit krallarının tutturmuş olduğu yıllıklar ve siyasi muahedeleri (antlaşma metinleri) incelenmiştir. Sonuç bölümünde tezin içeriğinin kısa bir özeti yapıldıktan sonra Hitit anıtlarının ve siyasi metin olarak karşılaşılan antlaşma metinlerinin tarih yazıcılığı konusunda önemleri üzerinde durulmuştur. Kaynaklar ile de tez bitirilmiştir.

Tezin amacı Önsöz bölümünde açıkça belirtildiği üzere *Hititlerin geçmişte yaşanan olayları kayıt altına almasıyla oluşan arşivleme alışkanlıklarını farklı yönüyle ele almak* şeklinde ifade edilmiştir. Sonuç bölümünde Hititlerin arşivleme yapması nedeniyle tarihi metinleri korudukları ve kendisinden sonra gelen uygarlıklara örnek olduğu ifade edilmiştir. Dünya tarihi açısından Hititlerin tarihi metinleri korumaları ilk kez uygulanan bir yöntem olduğu için önemli bulunmuştur. Tez başlangıçta verilen amaca ulaşmıştır. Tezin

oldukça geniş bir literatürü olup kendisinden önce yapılmış olan lisansüstü çalışmalara da atıf yapılmıştır.

✓ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan son yüksek lisans tezi 574603 numaralı ve 2019 yılında Raziye Ünal tarafından Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Kağnıcı danışmanlığında Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı alanında sunulmuştur. *1950 sonrası Türkiye’de Eskiçağ Tarihinin (Doğu) Gelişimi: Kişiler, Kurumlar, Yayınlar ve Tarihçilik* başlıklı tez Giriş ve Sonuç bölümleri haricinde üç bölümden oluşmuştur. Tezin Giriş bölümünde tezin neden yapıldığı, sınırları ve kısaca bir özeti sunulmuştur. Birinci bölümde 1950 yılına kadar Türkiye’de Eskiçağ alanıyla ilgili yapılanlar kurumların oluşması ve verilen eserlerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde 1950 yılı ve sonrasındaki dönemde Eskiçağ alanıyla ilgili kurumların faaliyetleri ve ders kitaplarındaki yeri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Eskiçağ alanında yapılan çalışmalar ve eser veren araştırmacıların eserleri üzerinden bir değerlendirmeye gidilmiştir. Ayrıca bu alanda faaliyet gösteren yerli ve yabancı enstitüler ve bu enstitülerin çalışmalarından bahsedilmiştir. Sonuç bölümünde tezin kısaca bir özeti verilmiştir. Tez Sonuç bölümü sonrasında Kaynakların verilmesiyle sonuçlanmıştır.

Tezin amacı Giriş bölümünde *1950 yılı itibari ile Eskiçağ tarihinin gelişimi ve dönemin siyasetinin bu alandaki çalışmalar üzerine etkisini ortaya koymak, ülkemizde eskiçağ tarihi alanında yetişmiş araştırmacıları ve onların çalışmalarını incelemek ve buradan hareketle onların tarihçilikleri konusunda genel bir bakış açısı sunmaktır* şeklinde açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise genel olarak amaca ulaşıldığı ifade edilebilir. Tezde Eskiçağ alanıyla ilgili çalışmaların Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk kimliğinin araştırılmasını istemesinin etkili olduğu, zamanla bir Anadoluçuluk fikrinin geliştiği üzerinde durulmuştur. Türk Tarih Kurumunun kurulması, üniversite reformu sonrasında kurulan Ankara Üniversitesi’nde kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesindeki Eskiçağ dilleri ile ilgili bölümlerin ve İstanbul Üniversitesi’nde filoloji ile ilgili bölümlerin açılmasının etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Ayrıca Eskiçağ alanıyla ilgili çalışmaların daha çok Anadolu merkezli olması, Mezopotamya ile ilgili çalışmaların azlığından bahsedilmiştir. 1940’lı

yıllarda Anadoluculuk fikrinin ağır bastığı, 1950'li yıllarda Avrupa merkezli çalışmaların arttığı, 1960-1980'li yıllarda yaşanan siyasi istikrarsızlığın arkeolojik araştırmaların azalmasına neden olduğu üzerinde durulmuştur. 1990-2000'li yıllarda üniversite sayısının ve Eskiçağ alanında bölümlerin çoğalmasıyla birlikte çalışmaların nicel olarak bir artış göstermesine neden olmuştur. Tezde oldukça geniş bir literatüre yer verilmiş olup kendisinden önce konuyla ilgili lisansüstü tezlere de atıf yapılmıştır.

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsüne sunulan tezler

Üniversiteler genelinde bakıldığında Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüleri bulunan üniversite sayısının hayli az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla tarihçilik konusunun işlendiği bu enstitü kapsamında sadece bir yüksek lisans tezi tespit edilmiştir.

✓ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde hazırlanmış olan tek yüksek lisans tezi 43962 numaralı 1996 yılında Nedim Yalansız tarafından Prof. Dr. Salih Özbaran danışmanlığında Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsüne sunulmuştur. *1960'lı Yıllarda Türkiye'de Tarihçilik* başlıklı tez Sonuç bölümü hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm olarak isimlendirilen bölümde aslında konuya bir giriş yapılmıştır. Bu bölümde 1960'lar Türkiye'sinin siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel bir panoraması çizilmiştir. İkinci bölümde dönemin tarihçilik anlayışının temelinde bulunan 1930'lu yıllardaki tarihçilik anlayışı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası iktisat ve sosyolojinin önem kazandığı tarih yazımı üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölüm Tarih Yazıcılığını Belirleyen Etkenler başlıklı olup konunun en yoğun olarak irdelendiği bölüm olmuştur. Burada mesleki farklılıklardan kaynaklı değişiklikler ve buna bağlı olarak Selçuklu dönemi, Osmanlı Devleti dönemi ve Atatürk ve Cumhuriyet dönemi ile ilgili tarih araştırmalarının özellikleri üzerinde durulmuştur. Tezin Sonuç bölümünde, II. Meşrutiyet'le birlikte Türkiye'de akademik anlamda tarih çalışmalarının başladığı, 1930'lu yıllarda yaşanan Türk Tarih Kurumunun kurulması, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinin kurulmasının aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nde İktisat Tarihi ve İktisadi Coğrafya kürsülerinin oluşturulmasının tarih konusuna bakışı değiştirdiği üzerinde durulmuştur. 1960'lar ile birlikte sosyolog ve

İktisatçıların olayları model içine yerleştirme çabalarının olduğu ancak Türk Tarihi’nin kendine özgülüğünden dolayı burada çelişkilerin olduğu saptanmıştır. 1970-1980’lerde ise bu iktisatçıların söylemlerinin etkili olduğu ve Osmanlı Tarihi’nin açıklanmasında sınıfsız toplum ve çift hane gibi terimlerin kullanıldığı ifade edilmiştir. 1960’lı yıllarda tarih yazıcılığı alanında Selçuklu tarihi ve Atatürk ve Cumhuriyet Tarihi gibi alanlarda çalışmaların arttığı ve daha bütüncül ele alınabildiği ifade edilmiştir. Tarih yazıcılığında daha çok siyasi olayların kronolojik sıralamasından çok sosyo-ekonomik ve kültürel altyapısı ve dolayısıyla insan ilişkilerinin daha çok dillendirilmesi ile geleceğin anlaşılmasına faydalı olacağı sonucu çıkarılmıştır. Sonuç bölümünden sonra Kaynaklar ile tez sonuçlandırılmıştır.

Tezde özellikle önsözde verilmiş olan önerme *Türkiye’de tarihçiliğin gelişimi konusunda derli toplu bir çalışmanın olmaması* şeklinde verilmiştir. Tezin Sonuç bölümünde yazarın başta hedeflediği sonuca ulaştığını ve konuyla ilgili derli toplu bir çalışma ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Oldukça geniş bir literatüre yer verilen tezde kendisinden önce konuyla ilgili hazırlanmış lisansüstü tezlere de atıf yapmıştır.

Sonuç

Tarihçilik konusuyla ilgili yapılan tezlerin doküman inceleme metoduyla ele alındığı bu çalışmada konunun farklı anabilim dalları ve enstitüler çatısı altında incelendiği tespit edilmiştir. Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde hazırlanan tezlerde eğitim bilimleri alanının doğası gereği benzer bir yöntemin uygulandığı görülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü bünyesinde hazırlanan tezlerin hazırlanmasında ise bu şekilde birbirinin aynı başlıkları taşıyan bir şekil yerine konuya göre şekillenen bir yöntem uygulandığı ilk bakışta fark edilen bir sonuçtur. Bu sonucun ortaya çıkmasında tabii ki enstitülerin ve bilim dallarının çalışma disiplinlerinin farklı olması neden olmaktadır. Araştırma yöntem ve tekniklerinde benzerlik olmakla birlikte farklı bilim dallarında farklı yöntemler ve başlıklandırmalar olması kaçınılmazdır.

Eğitim Bilimleri Alanı'nda yapılan lisansüstü tez çalışmalarında tarih ders kitaplarında ve tarih ders programlarında tarihçilik anlayışı konusu en çok çalışılan konular arasında yer almıştır. Yine Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarında tarihçi kimliği ve aynı zamanda bir bakan danışmanı olması ile Schama'nın tarih eğitimi ve tarihçilik alanındaki etkileri de çalışılmıştır. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde ise popüler tarih, dönemsel olarak Türkiye'de tarihçilik ya da bir yazarın (tarihçi) yaptığı çalışmaları üzerinden tarihçilik mesleğini nasıl icra ettiği ya da tarihçilik anlayışı üzerinde durulan çalışmalar daha ağırlıklı yer almıştır. Ayrıca dönem ve devletler açısından tarihçilik anlayışına dair örnekler de görülmektedir (Hititler, Mısır, Azerbaycan gibi). Bunların dışında teoloji alanında Buhari'nin Sahih'i tarih ve tarihçilik açısından incelemeye alınan çalışmalardan biri olmuştur.

Bu çalışmanın amacı tezlerde, tezin başında verilen amaca, sonuç bölümünde ulaşıp ulaşıldığının araştırılması ve kendisinden önce konuyla ilgili yapılmış olan lisansüstü çalışmalardan faydalanıp faydalanmadığının ortaya konmasıdır. Yapılan bu çalışma sonucunda Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne sunulan tek doktora tezinde verilen amaca tezin sonunda ulaşılabildiği ancak kendisinden önce konuyla ilgili yapılan lisansüstü çalışmalara atıf yapılmadığı tespit edilmiştir. Yine Eğitim Bilimleri Enstitüsü çatısı altında yapılan yüksek lisans tezlerinin hepsinde tezin amacına uygun bir sonuca ulaşıldığı söylenebilir. Tezlerin hepsinde başta belirtilen sonuca ulaşılmasında tezlerin yapılması esnasında problem cümlesinin ya da amacın açık açık yazılmış olmasının etkisi oldukça büyüktür. Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde hazırlanan 8 yüksek lisans tezinin 6 tanesinde kendisinden önce konuyla ilgili yapılmış olan lisansüstü çalışmalara da atıf yapılmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü çatısı altında yapılan 3 doktora tezinin hepsinde de başta açıkça ifade edilmiş olan amaca sonuç bölümünde ulaşılmışsa da bu istikrar kendisinden önce konuyla ilgili yapılmış lisansüstü çalışmalara atıf yapılması konusunda kısmen devam ettirebilmiştir. Doktora tezlerinden birinde kendisinden önce yapılmış lisansüstü çalışmalara dipnotlarda atıf yapılmış olmakla birlikte bu çalışmalara kaynaklar bölümünde yer verilmemiştir. Muhtemelen sehven yapılan bir hata olduğu düşünülebilir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yapılan 6 yüksek lisans tezinin 5 tanesinde tezin başında verilen amaca ulaşıldığı söylenebilir. Bir tanesinde ise amaç açıkça ifade edilmeği için sonuçta karmaşık bitmiştir. Yine Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne sunulan 6 yüksek lisans tezinden 4 tanesi kendisinden önce konuyla ilgili yapılmış lisansüstü çalışmalara atıf yapmış, 2 teizde ise atıf yapılmamıştır.

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü’ne sunulan tek yüksek lisans tezinde başlangıçta verilen amaca sonuç kısmında ulaşılmış ve kendisinden önce yapılmış lisansüstü çalışmalara atıf yapılmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne sunulan tezlerde Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne sunulan tezlerden farklı olarak Amaç ya da Problem Cümlesi gibi bir alt bölüm olmadığı için tezin amacını bazen önsözde, bazen özet kısmında bazen de giriş bölümünde görmek mümkündür. Bu nedenle aslında Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tez hazırlama kılavuzlarına Amaç ya da Yöntem gibi bir başlık konularak bu bölümde tezin yapılma amacını, kapsamını, sınırlarını ve nasıl bir çalışma şekli ile hazırlanacağını açıklanması bu karmaşayı çözebilecektir.

Sonuç olarak YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı’ndan tarama ile elde edilen verilere dayanarak Türkiye’de lisansüstü tez çalışmaları kapsamında yapılan bu çalışma ile tarihçilik mesleği ve tarih yazımı meselesi henüz yeterince incelenmediği söylenebilir. Özellikle doktora aşamasında bu konuyla ilgili çalışmalar yapılabilir. Enstitüler arasındaki farklı tez yazım kılavuzları nedeniyle bazen asıl amaca ulaşma yolunda çalışma yapan araştırmacıların amacına ulaşamadığı ya da amacını net bir şekilde ortaya koyamadığı dolayısıyla da sonuca giden yolu aşmakta sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Buradan lisansüstü çalışma yapacak araştırmacılara son söz olarak kendisinden önce konularıyla ilgili çalışmaları daha çok incelemeleri ve buna göre kendi yol haritalarını oluşturmaları tavsiyesi verilmesi de uygun görülmüştür.

Kaynakça

Acun, Fatma, *Yakın Dönem Tarih Metodolojisi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2017.

Alkan, Necmettin “Efsaneden Aydınlanmacı Geleneğe Tarih Düşüncesi”, *Tarih Nasıl Yazılır? Tarihyazımı için Çağdaş Bir Metodoloji*, (ed. Ahmet Şimşek), 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2019, s. 4.

Alşan, Songül, Gülsemin Akın, *Tarih Metodolojisi Tarihi Kaynaklar ve Araştırma Yöntemleri*, Kriter Yayınları, 2019.

Arıker, Samet, Osmanlı Tarih Yazıcılığı, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.8, 2015, s. 199-217.

Babinger, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (çev. Coşkun Üçok), Ankara, 1982;

Baykara, Tuncer, *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, İstanbul, 2007.

Bloch, Marc, *Tarih'in Savunusu ve Tarihçilik Mesleği*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ötüken Yayınları, İstanbul, 2020.

Bouamrane, Chickh “İslam Tarihçiliği ve Tarihlerine Bir Bakış”, (çev. Nesimi Yazıcı), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 30, S.1-4, Ankara, 1988, s.265-277.

Carr, Edward Hallett, *Tarih Nedir?*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Çalık, Muammer; Sözbilir, Mustafa, “İçerik Analizinin Parametreleri”, *Eğitim ve Bilim*, C. 39, S. 174, 2014, s. 33-38.

Çandarlı, Gülçin, *Tarih Metodu (Araştırma-Yazma)*, İstanbul, 2003.

Ercan, Yavuz, *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknik*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

Hobsbawm, Eric, *Tarih Üzerine*, (Çev. Osman Akinhay), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.

<https://www.tarihyazimi.org/>, Erişim tarihi: 04.07.2022.

Kütükoğlu, Mübahat S., *Tarih Araştırmalarında Usûl*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1998.

Kafesoğlu, İbrahim, *Tarih Metodu Ders Notları*, Teksir halinde 59 sahifeden oluşmaktadır. (<https://www.eskitaplarim.com/showthread.php?t=56394>, Erişim Tarihi: 28.022023.)

Memiş, Ekrem, *Tarih Metodolojisi*, 7. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2018.

Özbaran, Salih, *Tarih, Tarihçi ve Toplum*, İstanbul, 1997.

Özcan, Abdulkadir, “Osmanlılarda Tarihyazımı ve Kaynak Türlerinin Ortaya Çıkışı”, *Tarih Bilimi ve Metodolojisi*, (ed. Mehmet Yaşar Ertaş), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul,2019, s. 53-65.

Özçelik, İsmail, *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler*, Ankara, 1993.

Şimşek, Ahmet, “Sunuş”, *Tarih Nasıl Yazılır? : Tarihyazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, (ed. Ahmet Şimşek), TTK Yay., Ankara, 2018, s. IX- XV.

Tarih Bilimi ve Metodolojisi, (ed. Mehmet Yaşar Ertaş), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Tarih İçin Metodoloji, (ed. Ahmet Şimşek), Pegem Yayınları, Ankara, 2015.

Tarih Nasıl Yazılır? : Tarihyazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji, (ed. Ahmet Şimşek), TTK Yay., Ankara, 2018.

Togan, Zeki Velidî, *Tarihte Usûl*, İstanbul, 1950.

Türk Tarihinin ve Tarihçiliğin Meseleleri, (ed. Ahmet Şimşek, Mehmet Topal), Yazıgen Yayınevi, İstanbul, 2019.

Türkiye’de Akademik Tarihçilik, (ed. Ahmet Şimşek, Alaattin Aköz), Kronik Kitap, İstanbul, 2017.

Yıldırım, Ali; ŞİMŞEK, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Bask., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

İncelenen Tezler

Aktaş, Derya, *1950-1970 Dönemi Tarih Müfredat Programları ve Tarih Ders Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Aktın, Kibar, *1930-1950 Dönemi Orta Öğretim Tarih Ders Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Altay, Ahmet Aykut, *Doğan Avcıoğlu'nun Tarihçilik Anlayışı*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2017.

Avcı, Emrah, *Popüler Tarihçilik Bağlamında Nevzat Kösoğlu'nun Eserlerindeki Tarih Anlayışı ve Tarih Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2019.

Çakmak, Mehtap, *Tarihçi Olarak Buhâri ve Tarihçilik Açısından 'Sahih'i*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2011.

Dinç, Tuğçe, *Akademik Tarihçilik ve Okul Tarihi Arasında Bir İngiliz Aydın: Simon Schama ve Tarih Eğitimi Katkıları*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Ercan Ekizoğlu, Çiğdem, *Hititlerde Tarihçilik ve Tarih Anlayışı*, Sinop Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sinop, 2018.

Erol, Halil İbrahim, *Mısır'da Tarihçilik ve Tarih Yazıcılığı (1800-1850)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2019.

Gök, Selver, *1923 - 1930 Dönemi Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları ve Tarihçilik Anlayışı*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Gül, Tülay, *Türkiye'de Popüler Tarih ve Tarihçilik (1919-1950)*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2017.

Güler, Mehmet, *Popüler Tarihçilik Açısından Necip Fazıl Kısakürek'in Eserlerinde Tarih Anlayışı ve Öğretimine İlişkin Görüşleri*, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2019.

Güngör, Besime Arzu, *1980-2000 Dönemi Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları ve Dönemin Tarihçilik Anlayışı*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Hacısalihoğlu, Fuat, *Azerbaycan'da Tarihçilik*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012.

Kaynar, Hakan, *Tarihçilikte Sınırlı Objektivitenin Eksi Bir Kısmı ve İlber Ortaylı*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.

Kiriş, Ayten, *Tarih Eğitimi ve Tarihçilik Mesleği: Lise Tarih Derslerinde Yazma Becerilerinin Kullanılması ve Geliştirilmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009.

Özcan, Ahmet, *Türkiye'de Popüler Tarihçilik (1908-1960)*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008.

Tehmen Sarı, Aslı, *1970-1980 Dönemi Lise Tarih Kitaplarında Tarihçilik Anlayışı*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Ünal, Raziye, *1950 Sonrası Türkiye’de Eskiçağ Tarihinin (Doğu) Gelişimi: Kişiler, Kurumlar, Yayınlar ve Tarihçilik*, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak, 2019.

Yalansız, Nedim, *1960’lı Yıllarda Türkiye’de Tarihçilik*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1996.

Extended Abstract

The science of history and the curiosity of people to learn about the past have a deep-rooted history. Historiography is a subject that cannot be separated from the science of history. It took many years to develop historiography and to determine the types of historiography. In this sense, traditional historiography in the West goes back to Ancient Greece with Herodotus and Thucydides; it also goes back to the Roman Empire with Livy, Tacitus and Plutarch. In the Islamic tradition, historiography began mostly in the form of biographical studies. The works of the authors who came to the fore in this period and focused on what the science of history should be based on methodologically are still respected today. The works of writers such as Marc Bloch, E. Hallett Carr, Eric Hobsbawm have worked on subjects such as whether history is a science and on what basis it should be based on science. It would not be an exaggeration to say that many historians across the country have studied and benefited from the books of History in History written by Zeki Velidi Togan and Mübahat S. Kütükoğlu in terms of research methods and techniques, if one goes through History Methodology and Source Information, which is a lesson in history departments.

In recent years, studies on historiography, workshops have been held and studies have been carried out on issues such as which sources can be used in history research, the problems of the historiography profession, and the status of history departments in universities. The IX th historiography workshops held as of 2022 and the publication of the results of these workshops are also a positive development in terms of ensuring a further progress in historiography. Again , the edited books published in coordination with these studies also fill the gap in the field and enable the new generation students to learn methodology in a way that will make it easier for new generation students to understand .

When a rough definition is made, the subject of history is all the activities of man and man, and it means trying to explain events and phenomena in relation to place, time, evidence and cause and effect. There are keywords in this definition. The first of these keywords is primarily the word time. Measuring and knowing time led to the formation of a science called chronology. Therefore, it is necessary for the historian to know the chronology. The second keyword is place. What is meant by the ground is information such as the geographical place where the event took place, the climatic characteristics of the place, whether it is in an open area or a closed place. The other keyword is proof. Evidence can be a wall painting, a building, equipment used, a written document, a photograph. This information is needed to describe an event. The other keyword is cause-effect relation phrase.

Everything about human life has a beginning and an end. Therefore, an end is also a beginning, a beginning is also an end.

The study is a research on graduate theses that have electronic open access on the National Thesis Database of the Council of Higher Education (YÖK), and a qualitative research method based on the scanning model was used in the study. "The research was conducted with the "Document Review" data collection method, which is one of the qualitative data collection methods. Document Analysis covers the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena that are aimed to be investigated” . As such, it does not require ethics committee approval, as it is an evaluation on theses that are open access to everyone. Meta-synthesis (thematic content analysis) and descriptive analysis methods were used for the data obtained through document review and scanning. Meta-synthesis involves a qualitative method of dealing with studies in a field and revealing their similarities and differences comparatively. With descriptive analysis, studies previously done by different people at different times are compiled on a specific subject and trends in the subject are tried to be determined.

In the scans made in August-September 2021, it was determined that there were a total of 19 theses related to historiography in the National Thesis Database on the official website of YÖK. In the first stage, 14 theses, which were given permission to use by their authors and which could be accessed electronically, were examined in the National Thesis Database. In the second stage, the texts of 5 theses that could not be reached via TUBESS were obtained through Osmaniye Korkut Ata University Library Department. Afterwards, all theses were tabulated and included in the analysis.

During the research, the theses downloaded to the computer environment were handled one by one. After examining each thesis as university, department and year, the topics from the contents sections and how the topics are handled are examined. The distribution of theses according to universities, departments and branches of science has been tabulated. The theses, which have been tabulated, are divided according to the branches of science, and what is told is briefly summarized. Meanwhile, with the meta-synthesis analysis, it was determined whether the researchers used the postgraduate theses related to the subject made before them as a source or not. After the classification of the theses and a brief summary of their contents, it was analyzed whether there is a reference between the propositions given in the theses and the results of the theses, and how the solution to the problem situation mentioned in the thesis was given or whether it was given or not. The distribution of theses according to universities, departments and branches of science has been tabulated. The theses, which were turned into tables, were

separated according to the branches of science and examined one by one, and what was explained in the theses was briefly summarized. After the findings were given, the results of the research carried out in the conclusion section were tried to be revealed.

As a result of the research on historiography in the YÖK National Thesis Database, the existence of 19 postgraduate theses was determined. When the Table1 and Table2 presented below regarding these theses are examined, 4 of the theses are doctoral theses and 15 of them are master's theses. Looking at the universities where these theses were made, doctoral theses were made at Hacettepe University, Gazi University, Ankara University and Istanbul University. Master's theses were made at Marmara University, 2 theses, Gazi University, 2 theses, Ankara University, Sinop University, Fırat University, Ege University, Akdeniz University, Dokuz Eylül University and Uşak University. In terms of the institutes where the theses are made, 3 of the doctoral theses were made from the Social Sciences Institute, History Department, and 1 thesis was from the Educational Sciences Institute, Secondary Education Social Fields Education Department. The institutes where master's theses were made were 6 Institutes of Social Sciences, 8 Institutes of Educational Sciences and an Institute of Atatürk's Principles and Revolution History. When examined on the basis of disciplines, theses prepared within the Institute of Educational Sciences were made in the field of History Education. 3 of the theses made within the Institute of Social Sciences are in the field of History, 2 theses on Ancient History and 1 thesis on Atatürk's Principles and History of Revolution have been identified. Among the other theses, 2 Public Administration, 1 International Relations and 1 Islamic History thesis were identified. The first thesis on the subject of historiography was made in 1996, and in 2005 (4 pieces) the thesis on the subject was intensively studied in the field of History Education. The year in which the most studies on the subject were put forward was 2019 with 5 theses.

Conclusion

In this study, in which the theses on the subject of historiography are handled with the document review method, it has been determined that the subject has been examined under the roof of different departments and institutes. It is seen that a similar method is applied in the theses prepared within the Institute of Educational Sciences due to the nature of the field of educational sciences. In the preparation of theses prepared within the Institute of Social Sciences and Atatürk's Principles and Revolution History Institute, it is a result that can be noticed at first glance that a method shaped according to the subject is applied instead of a shape bearing the same titles. The emergence of this result, of course, is caused by the different working

disciplines of the institutes and branches of science. Although there are similarities in research methods and techniques, it is inevitable that there will be different methods and titles in different branches of science.

In the graduate thesis studies in the field of Educational Sciences, the concept of historiography has been among the most studied subjects in history textbooks and history curriculum. Again, in the postgraduate thesis studies prepared at the Institute of Educational Sciences, the effects of Schama on history education and historiography, as a historian and also as a minister's advisor, were studied. In the Institute of Social Sciences, on the other hand, studies focused on popular history, historiography in Turkey periodically, or how an author (historian) performs his profession of historiography, or his understanding of historiography, took place more heavily. There are also examples of the understanding of historiography in terms of periods and states (such as Hittites, Egypt, Azerbaijan). Apart from these, Buhari's Sahih in the field of theology has been one of the studies examined in terms of history and historiography.

The aim of this study is to investigate whether the purpose given at the beginning of the thesis has been achieved in the conclusion part and to reveal whether it has benefited from the postgraduate studies done on the subject before it. As a result of this study, it was determined that the aim given in the only doctoral thesis submitted to the Institute of Educational Sciences was reached at the end of the thesis, but there was no reference to the postgraduate studies on the subject before it. Again, it can be said that in all of the master's theses made under the roof of the Institute of Educational Sciences, a result suitable for the purpose of the thesis has been achieved. In all theses, the effect of the problem statement or the fact that the purpose is clearly written during the making of the theses has a great effect on reaching the result stated at the beginning. In 6 of the 8 master's theses prepared within the Institute of Educational Sciences, references were made to the postgraduate studies that were done before him.

Although the purpose, which was clearly stated at the beginning, was achieved in all of the 3 doctoral theses made under the umbrella of the Institute of Social Sciences, this stability was partially maintained in terms of citing postgraduate studies on the subject before it. In one of the doctoral theses, although there are references to the postgraduate studies done before him in the footnotes, these studies are not included in the references section. It can be thought that it was probably an accidental mistake.

It can be said that the aim given at the beginning of the thesis was achieved in 5 of the 6 master's theses made within the Institute of Social Sciences. In

one, the end result is complicated because the purpose is not clearly stated. Again, 4 of the 6 master's theses submitted to the Institute of Social Sciences referred to postgraduate studies on the subject before them, and 2 theses were not cited.

In the only master's thesis submitted to Atatürk's Principles and Revolution History Institute, the aim given at the beginning was achieved in the conclusion part and references were made to the postgraduate studies that were done before it.

Unlike the theses submitted to the Institute of Educational Sciences, in the theses submitted to the Social Sciences Institute, it is possible to see the purpose of the thesis sometimes in the preface, sometimes in the summary, and sometimes in the introduction, since there is no subsection such as Purpose or Problem Statement. For this reason, in the Institute of Social Sciences, a title such as Aim or Method will be included in the thesis preparation guides and the purpose of the thesis, its scope, limits and how it will be prepared will be able to solve this confusion.

As a result, the historiography profession and historiography issue seem to be a subject that has not been adequately examined yet with this study, which was carried out within the scope of postgraduate thesis studies in Turkey, based on the data obtained in the YÖK National Thesis Database. Especially at the doctoral stage, studies on this subject can be done. Due to the different thesis writing guides between the institutes, it has been determined that sometimes the researchers who work on the way to reach the main purpose cannot reach their goal or cannot clearly reveal their purpose, and therefore they have problems in overcoming the way to the conclusion.

As a final word, it was deemed appropriate to give advice to researchers who will do postgraduate studies from here, to examine the studies related to their subjects more and to create their own roadmaps accordingly.